

Warszawa, dn. 12 października 2023 r.

Dr hab. prof. PAN Maria Gołębiewska
Instytut Filozofii i Socjologii PAN
Zespół Filozofii Kultury
ul. Nowy Świat 72
00-330 Warszawa
maria.golebiewska@ifispan.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Iwony Szydłowskiej
Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera
– w stronę estetyki integralnej

Rozprawa doktorska *Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera – w stronę estetyki integralnej* mgr Iwony Szydłowskiej została napisana pod opieką promotorską dr hab. prof. UG Anny Chęcki w Instytucie Filozofii (Wydział Nauk Społecznych) Uniwersytetu Gdańskiego. Rozprawa ta jest oryginalną próbą analizy i interpretacji twórczości Williama Faulknera w kontekście koncepcji filozoficznych i literaturoznawczych. Celem badawczym jest ukazanie filozoficznych aspektów twórczości pisarza oraz argumentacja dotycząca filozoficznych możliwości literatury jako dziedziny artystycznej, w szczególności aspektów metafizycznych dzieł literackich.

Aspekty merytoryczne i metodologiczne rozprawy

Złożoność treściowa stanu badań, dotyczących problematyki relacji między literaturą (pojętą jako sztuka słowa) i filozofią oraz interdyscyplinarnych kontekstów towarzyszących, wpłynęła na układ treści rozprawy mgr Iwony Szydłowskiej *Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera – w stronę estetyki integralnej*. Należy podkreślić, że dobre rozpoznanie przez Autorkę aktualnego stanu badań na temat filozoficznych aspektów literatury zostało dopełnione ich wybiórczą weryfikacją, która miała za punkt odniesienia główne założenia i tezy pracy, dotyczące zagadnień metafizycznych. Przywoływanie wybranych koncepcji filozoficznych, dotyczących literatury pojętej jako sztuka słowa, przede wszystkim fenomenologicznych tez Władysława Stróżewskiego, pomogło Doktorantce w przeprowadzeniu

klarownej argumentacji: „Pole badań mojej rozprawy jest dość szerokie i swoim zasięgiem obejmuje takie dziedziny filozofii jak: ontologia, fenomenologia, aksjologia, antropologia filozoficzna, a czasem nawet dotyka zagadnień z zakresu filozofii sztuki i estetyki sztuki sakralnej. [...] Estetyka integralna, w ramach której staram się jak najbardziej poszerzyć kategorie poznawczości i poznania, wylania się w mojej pracy jako owoc dialogu estetyki filozoficznej i empirycznej i jako taka obejmuje swoim zasięgiem cały horyzont możliwości filozoficznego namysłu nad dziełem literackim” (s. 10). Rozprawa „jest próbą wykazania, że literatura może być medium, w którym zapisuje się duch o istic filozoficznym charakterze. Tak przedstawioną myśl postaram się naświetlić z dwóch stron. Bardziej teoretyczna z nich będzie próbą ukazania literatury z perspektywy najnowszych badań w dziedzinie estetyki. Z kolei analizy wybranych utworów Williama Faulknera posłużą jako ilustracje przyjętego przeze mnie stanowiska oraz pokazania tego wybitnego pisarza z zupełnie innej niż do tej pory perspektywy” (s. 11).

Mgr Iwona Szydłowska przeprowadza rozbudowane i zarazem subtelne analizy relacji między tezami filozoficznymi i szczegółowymi przykładami prozatorskimi Faulknera, konsekwentnie odnosząc się do dwóch tradycji badawczych – hermeneutycznej i fenomenologicznej. Doktorantka w przeprowadzanych analizach odwołuje się do języka tekstów źródłowych, stosując zarazem terminologię filozoficzną obok literaturoznawczej. Stylistyka i język mają na celu dokonanie szczegółowych analiz, pojęcia pojawiają się w kontekście wybranych i wskazanych koncepcji. Omówieniu stanu badań i koncepcji towarzyszą bardzo obszernie przypisy zawierające komentarze Doktorantki oraz dodatkowe, aktualne dane bibliograficzne. Autorka w pracy stosuje kategorie filozoficzne, przede wszystkim z dziedziny estetyki, z obszaru badań dotyczących metafizyki, rozpatrywane w kontekście literaturoznawczym. Można zauważyć, że pojęciem najczęściej stosowanym do przeprowadzania argumentacji jest termin „prawda”, pojmowany tak ontologicznie, jak i epistemologicznie (także przymiotniki „prawdziwy”, „prawdziwa” używane w języku potocznym).

Doktorantka w kolejnych rozdziałach przechodzi od kwestii literaturoznawczych do zagadnień ściśle filozoficznych. W rozdziale I omawia problematykę wzajemnych relacji między literaturą i filozofią (w tym zestawienie domniemanej „prawdy literackiej” i „prawdy filozoficznej”). Autorka pisze (s. 18): „Każda próba analizy dzieła literackiego z perspektywy koncepcji filozoficznych wymaga swobodnego zespolenia literatury z filozofią. Wydaje się jednak, że idea wzajemnego zaangażowania literatury i filozofii jest oczywista i ma swoje korzenie w

hermeneutyce filozoficznej Gadamera. Był on jednym z pierwszych, którzy *de facto* wprowadzili holistyczne podejście do dzieła literackiego zakorzenionego w filozofii i opowiedzieli się za interakcją między obiema dyscyplinami”. Doktorantka skrótowo prezentuje propozycje badawcze, dyskutowane w piśmiennictwie anglojęzycznym od lat 80-tych XX wieku (między innymi Iris Murdoch, Jacquelyn Kegley, Stanley Cavell, Martha Nussbaum). Bardziej szczegółowo przedstawia tezy Philipa Kitchera, dotyczące zaangażowania filozoficznego i rozróżnienia między „głoszeniem” a „wykazaniem” treści filozoficznych w literaturze. „Jego głównym ośrodkiem zainteresowania są zatem dzieła, w których filozofia jest uprawiana poprzez wykazywanie. Filozoficzne poszukiwania są tam organicznie zintegrowane z narracją: rozwojem postaci, fabułą, stylem itp. Dzieła tego rodzaju mogą zaczerpnąć pewne pytania z kanonicznych tekstów filozoficznych” (s. 22). Co więcej, „epifaniczna moc literatury w przekazywaniu prawd filozoficznych poprzez *wykazywanie* jest tak przekonująca, że może dorównać metodom proponowanym przez samą filozofię” (s. 22). Tezy Kitchera są aktualnie szczegółowo dyskutowane i polemiki te zostały również omówione (Daphne Giofkou – 2015, Bence Nanay – 2013, James Magrini – 2009). Można powiedzieć, że rozprawa jest głosem Doktorantki w tej dyskusji – głosem dookreślającym kwestie metafizyczne, rozpatrywane w kontekście estetyki jako równocześnie filozoficzne, literaturoznawcze oraz teoretycznoliterackie (szczególnie w przypadku też Romana Ingardena i Paula Ricoeura).

Mgr Iwona Szydłowska rozważa tu zagadnienia artyzmu literatury, którą można rozpatrywać jako sztukę słowa, zaś dzieło literackie – jako „dzieło sztuki literackiej” (s. 35). W rozdziale VI rozwija zagadnienie „metafizycznego wymiaru dzieła sztuki literackiej”. Podkreśla aspekty intencjonalne i emocjonalne twórczości literackiej, do których konsekwentnie powraca w następnych rozdziałach (IV, VIII i XI), zawierających szczegółowe analizy twórczości Faulknera – pisarskiej i zarazem filozoficznej. Swoje zamierzenie badawcze charakteryzuje następująco (s. 8-9): „Podążając tropem Kitchera, w swojej pracy staram się pokazać możliwości ujawniania się treści ukrytych w dziele w ramach analizy fenomenologicznej, a nawet wykraczając poza ramy, jakie proponuje ta metoda analizy. Taką formę poszukiwań wymusza na mnie niestandardowe, choć wpisujące się w uzus estetyki kognitywistycznej, ujęcie dzieła literackiego jako źródła jakości metafizycznych. Tym samym będę starała się pokazać, że metafizyczny aspekt wartości estetycznych ujawniający się w przeżyciu metafizycznym stanowi o jego funkcji poznawczej o dość specyficznym statusie. To objawiające się w ramach materii estetycznej dzieła literackiego poznanie ma miejsce w ramach szczególnego, naocznego i bezpośredniego przeżycia o

znamionach przeżycia metafizycznego, które jednak zawsze dotyka jakiegoś aspektu rzeczywistości”.

Należy dodać, że w rozdziale II, dotyczącym założeń metodologicznych rozprawy, tradycja badawcza hermeneutyki została omówiona ze wskazaniem tez Hansa-Georga Gadamera oraz Paula Ricoeura. Doktorantka w swoich analizach twórczości Faulknera skupia się na jego prozie – na epice powieściowej i dlatego odwołania do tez narratologicznych Ricoeura i jego rozważań nad czasem okazują się tak ważne i pomocne (rozdział III). Zarazem przyjmuje ona – obok hermeneutyki – założenia fenomenologiczne, przede wszystkim Martina Heideggera, jednak analizy filozoficznych tematów w twórczości Faulknera znajdują swoje prymarne odniesienie w egzystencjalizmie Jean-Paul Sartre’a, ponieważ to on właśnie dookreślał twórczość pisarza jako filozoficzną (polemiki dotyczące metafizycznych aspektów tej twórczości). Dodatkowo jeszcze Autorka: 1) rozważa egzystencjalno-ekstacyjny charakter dzieła literackiego; 2) zagadnienia doświadczenia granicznego i rozpoznawania Innego, obecne w twórczości artystycznej; 3) ukazuje wątki filozofii Friedricha Nietzschego w literaturze Faulknera (próba zastosowania Nietzscheańskiego mitu o kole wiecznego powrotu i woli mocy do ujęcia relacji negatywności i pozytywności w fabułach pisarza); 4) podkreśla katartyczno-kompensacyjną rolę sztuki, w tym literatury jako sztuki słowa. Wyliczenie to pokazuje wielowymiarowość namysłu Doktorantki nad wzajemnymi relacjami filozofii i literatury, nad artystycznymi wytworami, które ostatecznie – w akcie tworzenia, w aktach odbioru i interpretacji – stanowią nie tylko przedmiot przeżycia estetycznego, lecz finalnie są przedmiotem przeżyć i doświadczeń metafizycznych, które integrują wielość władz człowieka (zmysłowych, poznawczych, emocjonalnych, wolicjonalnych związanych z normatywnością i moralnością).

W całości rozprawy łatwo można dostrzec metodologiczną konsekwencję Autorki, dokładność konieczną w opracowaniu stanu badań oraz erudycję pozwalającą zestawiać ze sobą konteksty filozoficzne i literackie, jak również związane z religią i różnymi przejawami *sacrum*. Doktorantka wykonała pracę badawczą, której rezultatem są jej indywidualne tezy. Atutem rozprawy jest niewątpliwie bardzo dobre zaznajomienie z wybranymi nurtami filozofii XX wieku, z aktualnymi badaniami literaturoznawczymi (przede wszystkim krąg badaczy anglosaskich), z dorobkiem literackim Williama Faulknera i komentatorów jego twórczości.

Układ treści prezentowanych w rozprawie jest jasny i przejrzysty, a założenia i tezy badawcze są omawiane w sposób przystępny dla czytelnika. Autorka przeprowadza konsekwentnie swoje analizy i interpretacje. Skutkiem tego są pewne powtórzenia (na przykład

dotyczące dialektyki Platońskiej – strony 69 i 139), które jednak pozwalają czytelnikowi lepiej rozumieć wywód Autorki oraz koncepcje, konsekwentnie i spójnie prezentowane w kolejnych rozdziałach. Wartością rozprawy jest postawa Autorki wobec przedmiotu badań – zaangażowana, jeśli chodzi o twórczość literacką Williama Faulknera, ale jednocześnie zdystansowana w przypadku omawianych koncepcji filozoficznych (mimo autorskiej krytyki „postawy niezaangażowanego obserwatora” Edmunda Husserla – s. 105). Trzeba podkreślić, że praca ta nie wyczerpuje tematyki i jest propozycją badawczą, która pozostawia miejsce innym badaczom.

Trzeba jednak dodać, że w tekście sporadycznie pojawiają się błędy literowe oraz błędy w bibliografii (nazwisko George’a Steinera). Błędy te można traktować jako przeoczenia, które umknęły uwadze Autorki, odwołującej się do obszernej literatury z kilku dziedzin badawczych.

Aspekty oryginalne i nowatorskie rozprawy

Nowatorskie i oryginalne cechy rozprawy mgr Iwony Szydłowskiej *Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera – w stronę estetyki integralnej* są związane przede wszystkim: 1) z całościowym, syntetycznym charakterem opracowania aktualnego stanu badań nad związkami literatury z filozofią i nad twórczością Faulknera, 2) dopełnionym omówieniem koncepcji filozoficznych, które – zdaniem Doktorantki – dają się stosować do szczegółowego dookreślenia przeżycia estetycznego w kontekście odbioru dzieła literackiego (interpretacja dzieła literackiego a przeżycie metafizyczne, integralność doznań i przeżyć estetycznych), 3) z autorską analizą i interpretacją twórczości Williama Faulknera.

Szczególnym wkładem mgr Iwony Szydłowskiej do dotychczasowego stanu badań są złożone analizy i interpretacje twórczości Williama Faulknera. Podkreśla ona, że jest to jej indywidualny i oryginalny wkład tak do dotychczasowych opracowań twórczości pisarza, jak i do – ogólniej pojętych – tez na temat wzajemnych relacji filozofii i literatury. W przypadku autorskich pytań i dociekań Doktorantki ważny okazuje się kontekst filozoficznego esencjalizmu, Platońskie założenia dotyczące transcendentnego charakteru Idei, wartościowanie oparte na aksjologicznej absolutyzacji (przede wszystkim absolutyzacja Prawdy pojmowanej w odwołaniu do platonizmu), koncepcja poznania oparta na fenomenologicznych założeniach na temat donacji i receptywności podmiotu poznania i przeżycia estetycznego.

Jak już wspomniano, Autorka omawia oryginalną, choć inspirowaną tezami Romana Ingardena, koncepcję fenomenologii Władysława Stróżewskiego. Jak się wydaje, przywołanie tej

koncepcji i jej analityczne omówienie (w szczególności kwestie czasowości, egzystencji, zagadnienia estetyki i statusu dzieła sztuki, w tym sztuki literackiej, a przede wszystkim koncepcja sztuki metafizycznej) stanowi bardzo ważny wkład Doktorantki do stanu badań estetycznych i fenomenologicznych. Przywołanie „numinotycznej koncepcji dzieła literackiego” i też dotyczących sztuki metafizycznej – w szerszym, badawczym kontekście filozoficznym oraz literaturoznawczym – pozwala włączyć tezy Stróżewskiego do aktualnych dyskusji, dostrzec w nich żywe filozoficznie i metodologicznie wątki, otworzyć możliwości stosowania tej wersji fenomenologii do analiz przedmiotów kultury (w tym dzieł artystycznych), jak i przeżyć podmiotu (przeżycie estetyczne jako zróżnicowane poznawczo, emocjonalnie, nacechowane moralnie i metafizycznie, a więc „integralne”). Również przywołanie dorobku estetycznego Bohdana Dziemidoka pozwala na nowo docenić wkład rodzimych badaczy do XX-wiecznej estetyki filozoficznej.

Można powiedzieć, że rozprawa mgr Iwony Szydłowskiej jest interdyscyplinarna i komparatystyczna. Odwołania do egzystencjalizmu (Jean-Paul Sartre i jego prace dotyczące prozy Williama Faulknera), do filozofii egzystencji (Martin Heidegger) i zarazem tradycji badawczych hermeneutyki i fenomenologii umożliwiły zaprezentowanie wielostronnych aspektów twórczości amerykańskiego pisarza. Zagadnienia estetyczne, w szczególności postulaty estetyki integralnej wychodzą od prymarnych założeń dotyczących splotu przeżycia estetycznego z tym, co metafizyczne, również z poznaniem i emocjami. Można w tym kontekście przywołać pragmatyczną estetykę Johna Deweya, który wiązał kwestie estetyczne z „poznaniem integralnym”. Jednak kontekst badawczy omawianej rozprawy – koncepcja estetyki integralnej Władysława Stróżewskiego – jest dość odmienny, ponieważ dane zmysłowe, stanowiące punkt wyjścia sądu estetycznego, okazują się tutaj zaledwie początkiem przeżycia estetycznego, którego zakres wykracza znacznie poza sferę doznań i przyjemności zmysłowych. Taki estetyczny i zarazem metafizyczny punkt wyjścia otwiera możliwości refleksji aksjologicznej, antropologicznej (kwestia Innego i Obcego), poznawczej (status fenomenu, autorefleksja podmiotu), a przede wszystkim egzystencjalnej, dotyczącej prawidłowości istnienia jednostkowego podmiotu, jak i innych bytów w świecie. Doktorantka rozważa w szczególności pozytywność i negatywność jako aspekty ludzkiego istnienia w świecie, a rozdziały dotyczące Nietzscheańskiej koncepcji wiecznego powrotu oraz katarktyczno-kompensacyjnej roli dzieła sztuki pozwalają dopełnić uprzednio przedstawione tezy egzystencjalizmu i fenomenologii egzystencjalnej.

Autorka przy tym zakłada relatywizm kulturowy i historyczny, ale uznaje, że takie badawcze założenia są zaledwie punktem wyjścia do poszukiwania tego, co absolutne i transcendentne wobec doczesnej ludzkiej rzeczywistości. Doktorantka bowiem tak podsumowuje swoje intencje badawcze (s. 114-115): „Dla uściślenia naszych dociekań posłużę się typologią Kazimierza Ajdukiewicza, który podzielił bogactwo tematów metafizyki na cztery grupy. To do czwartej z nich, tej pochodzącej z religii i rozważań etycznych, będzie odnosić się obszar naszych badań. A więc nie będzie nas interesować grupa zagadnień wyrastających z dociekań nad poznaniem czy przyrodą, a całe spektrum modalności docierania do transcendencji. Już samo wyznaczenie ram takich poszukiwań, gdzie to, co biologiczne zostaje przekroczone przez wymiar ludzkich emocji, nakazuje zwrócić się w stronę tego, co inne i nienazwane, ale wciąż mieszczące się w horyzoncie ludzkiego doświadczenia. Człowiek metafizyczny pojmowany w ten sposób swoje ziemskie doświadczenie egzystencjalne przemienia w doświadczenie metafizyczne, w doświadczenie tego, co tajemnicze i inne, a jednocześnie w jakiś sposób mu bliskie i pociągające”.

Uwagi polemiczne i ocena końcowa rozprawy

Praca doktorska mgr Iwony Szydłowskiej *Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera – w stronę estetyki integralnej* świadczy o kompetencjach badawczych Autorki i o dobrym zorientowaniu w stanie badań. Doktorantka w sposób konsekwentny i spójny rozpatruje główne tematy rozprawy, wskazuje cele badawcze, metody badań i tradycje badawcze, do których się odwołuje. Opis badań świadczy o bardzo dobrej orientacji w zagadnieniach literaturoznawczych, jak i filozoficznych ze szczególnym uwzględnieniem tradycji badań hermeneutycznych i fenomenologii. Spójność wywodu praca zawdzięcza konsekwentnemu powracaniu do zagadnień metafizycznych, podkreślanych w kolejno omawianych koncepcjach, przede wszystkim fenomenologicznych. Treści są uporządkowane i wskazane szczegółowo dzięki podziałowi na główne rozdziały i podrozdziały, co ułatwia czytelnikowi lekturę. Język i stylistyka rozprawy są klarowne, jednak główne terminy pracy oraz terminologia prezentowanych koncepcji nie są definiowane, nie jest wskazany zakres ich stosowania ani stanowiska filozoficzne. Jest to szczególnie widoczne w przypadku pojęcia prawdy.

W rozprawie wielokrotnie pojawia się potoczne i zarazem wartościujące użycie rzeczownika „prawda” oraz przymiotnika „prawdziwy” (między innymi s. 129, s. 132). Autorka pisze na przykład o „prawdziwej obecności” i „prawdziwej moralności”. Można zauważyć, że prawda jest tu ujmowana przede wszystkim aksjologicznie jako wyznacznik tego, co dobre i

właściwe. Doktorantka zaznacza też różnicę między „prawdą literacką” i „prawdą filozoficzną”, nie wprowadzając żadnej definicji. Równocześnie głównym punktem odniesienia rozważań wydaje się być ontologiczna koncepcja prawdy bytu Parmenidesa. Jej egzystencjalna odmiana pozwala definiować prawdę egzystencji w odwołaniu do subiektywnych, indywidualnych świadectw życia. W pracy pojawia się również klasyczna, czyli korespondencyjna koncepcja prawdy jako relacji między sądem logicznym, wyrażonym w języku, a stanem rzeczywistości – jako prawda mimetycznej reprezentacji. Autorka przywołuje także hermeneutyczną koncepcję prawdy (horyzont prawdy według Gadamera) oraz Heideggerowską koncepcję prawdy jako nieskrytości, pojawiającej się w prześwicie. I właśnie odsłanianie prawdy pojętej jako to, co ukryte – „szyfrów transcendencji” (Karl Jaspers) jest celem egzystencjalnych rozważań Autorki, dotyczących prozy Faulknera. Należałoby jednak zapytać: jaki jest status ontologiczny tak rozpatrywanej prawdy? Czy wymaga założeń idealistycznych, a może idealizujących? Jak wspomniano, Autorka używa terminów „prawda” i „prawdziwy” zgodnie z semantyką języka potocznego, czyli w sposób wartościujący – takie, można powiedzieć, aksjologiczne i nieco perswazyjne ujmowanie prawdy jest także obecne w pracy.

Doktorantka często używa pojęć filozoficznych w kontekście języka potocznego, bez dookreślenia koncepcji, nie definiuje stanowisk badawczych, o których pisze. Wielokrotnie pojawia się termin „idea”, ale w rozprawie nie znajdujemy ani terminu „idealizm”, ani zróżnicowania w określaniu idei Platońskich, idei mentalnych, idei pojętych potocznie jako pomysły, koncepcje. Wszystkie wymienione użycia słowa „idea” wraz z ich zróżnicowaną semantyką znajdujemy w rozprawie. Wielokrotnie czytamy o istocie i sensie, ale nie wiadomo, czy łączy się to ze stanowiskiem esencjalizmu (czytelnik może się tego domyślić), czy raczej z konstruktywizmem i relatywizmem, postulującym absolutyzację i idealizację sensu?

Autorka nie określa wyraźnie różnicy między stanowiskiem badawczym egzystencjalizmu Jean-Paul Sartre’a i filozofią egzystencji Martina Heideggera. Egzystencjalizm był *de facto* nurtem w kulturze połowy XX wieku, od którego dystansował się Martin Heidegger, proponując nazwy „filozofia egzystencji” lub „fenomenologia egzystencjalna”.

W rozprawie pojawiają się wybrane odniesienia do historii estetyki (w szczególności koncepcje *mimesis* i *katharsis*, zagadnienia poetyki). Pomimo wielokrotnych wzmianek o emocjonalnych aspektach przeżyć i doświadczeń estetycznych, znajdujemy tu marginalne odwołania do koncepcji Davida Hume’a. Koncepcja poznania i przeżywania integralnego

pojawiła się już wcześniej w estetyce pragmatycznej Johna Deweya, zagadnienie to współcześnie rozważa także Arnold Berleant w swojej koncepcji estetyki zaangażowanej.

Wbrew własnym rozbudowanym analizom emocjonalnych aspektów filozofii, Doktorantka na początku rozprawy zakłada, iż filozofia jako nauka miała charakter obiektywny. Pisze (s. 11-12) „uznawany do tej pory autorytet filozofii jako nauki o charakterze obiektywnym, której prawdy dociekane są tylko w sposób racjonalny”. Jednak w filozofii podkreślano również rolę wyobraźni, woli, emocji, filozofia była rozpatrywana nie tylko jako nauka, ale też jako dziedzina ekspresji subiektywnej (na przykład konfesyjne i autobiograficzne wątki w filozofii). Refleksja filozoficzna nie ulega wówczas ideologizacji ani mitologizacji, ale jest subiektywnym świadectwem jednostkowego i wspólnotowego życia (istnienia) – twórczym świadectwem bliskim literaturze i dlatego bywa określana jako specyficzny gatunek literacki. Zdaniem Jacques’a Derridy filozofię od literatury odróżnia ogólny i całościowy charakter refleksji, literaturze pozostaje opis i ocena szczegółów, partykularyzmów i przypadków, odstępstw od reguł i norm. W przypadku dociekań prezentowanych w rozprawie ogólna tematyka metafizyki znajdowałaby swoje szczegółowe ilustracje w prozie Williama Faulknera.

Autorka charakteryzuje szczegółowo związki literatury i filozofii, jednak ogranicza tę ważną kwestię do aktualnych badań oraz twórczości Faulknera. Podkreśla, że prawdopodobnie był on pierwszym pisarzem, który rozpatrywał kwestie filozoficzne w sposób zamierzony i celowy. Jednak tematyka filozoficzna, jak wiadomo, była obecna w literaturze od Starożytności i rozważania Philipa Kitchera, przywoływane przez Autorkę, to potwierdzają.

Trzeba zaznaczyć, że rozprawa posiada walory literackie, jest napisana – w niektórych fragmentach – w sposób wyszukany stylistycznie.

Muszę podkreślić, że moje uwagi mają charakter polemiczny, bowiem całość rozprawy jest bardzo spójna i uwzględnia szeroki, interdyscyplinarny i komparatystyczny stan badań.

***

Można stwierdzić, że rozprawa doktorska *Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera – w stronę estetyki integralnej* charakteryzuje się wysokim poziomem naukowym i znaczeniem wyników badawczych. Jest ona monograficznym, całościowym, choć nie wyczerpującym opracowaniem wybranego zagadnienia naukowego. Praca jest świadectwem dobrego badawczego zorientowania Doktorantki i indywidualnego podejścia do stanu badań

literaturoznawczych i filozofii XX wieku. Odwołanie do literatury przedmiotu i uwzględnienie jej w przypisach i bibliografii spełnia wymogi pracy naukowej. Wymagało to dużej dojrzałości badawczej, której można dopatrzeć się w rozprawie mgr Iwony Szydłowskiej. Praca wnosi znaczący wkład badawczy do istniejącego stanu badań na temat podejmowanego zagadnienia, zawiera jasno i przejrzysto prezentowane tezy i argumentację wraz ze spójnością wywodu. Rozprawa spełnia kryteria pracy naukowej w zakresie stosowanych metod analizy i interpretacji, specjalistycznej terminologii i układu treści. Zaproponowana objętość jest uzasadniona podjętą tematyką, choć treści – jak wskazano powyżej – mogłyby zostać uzupełnione o definicje pojęć, nurtów i stanowisk badawczych w filozofii i literaturoznawstwie.

To całościowe opracowanie dotyczące zróżnicowanych relacji między literaturą i filozofią, w szczególności kwestii estetycznych, poznawczych i metafizycznych dzieła literackiego, dopełnione autorską reinterpretacją i odniesieniami do aktualnego stanu badań, stanowi ważny wkład badawczy mgr Iwony Szydłowskiej. Dodatkowo trzeba podkreślić interdyscyplinarną wiedzę Doktorantki, która umożliwiła erudycyjne podejście do głównego tematu badań, połączone z rzetelnością i dyscypliną – to połączenie pozwoliło sformułować tezy badawcze, przeprowadzić konsekwentną argumentację i dokonać autorskich interpretacji. Ze względu na charakter całościowy, systematyczny i rzetelny rozprawy oraz jej oryginalny charakter, praca mgr Iwony Szydłowskiej powinna być przyjęta jako rozprawa doktorska w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie filozofia. Niniejszym zatem wystawiam ocenę pozytywną rozprawie mgr Iwony Szydłowskiej *Doświadczenie istnienia w twórczości Williama Faulknera – w stronę estetyki integralnej* i kwalifikuję ją do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Maria Gołębiewska